

Järki-avustukset, kirkolliset järjestöt ja turistityö

Keskeiset havainnot ja kehittämis ehdotukset · Kirkon keskusrahaston avustusjärjestelmän esiselvitys 2026

3,7 M€

kokonaisuus vuodessa

0,7 M€

Järki-sopimusten perusrahoitus

3 vuotta

puitesopimusten kesto

Esiselvitys lyhyesti

Kirkkohallituksen toimeksiannosta laadittiin esiselvitys Kirkon keskusrahaston avustusjärjestelmän kehittämisestä. Keskusrahasto myöntää vuosittain noin 10 M€ avustuksia, mikä on noin viidennes keskusrahastomaksulla rahoitetusta budjetista. Lisäksi keskusrahaston kautta välitetään seurakunnille valtion rahoitusta noin 8 M€. Esiselvityksessä tarkasteltiin kahdeksaa avustuslajia asiantuntijahaastattelujen ja asiakirja-aineiston pohjalta.

Yleinen havainto on, että avustusjärjestelmä on muodostunut vuosikymmenten aikana toisistaan erillisistä avustuksista. Yksittäiset avustukset ovat perusteltuja ja hallinnollisesti ohjattuja, mutta kokonaisuutta on vaikea hahmottaa, ja tavoitteet on usein määritelty vain toiminnan tasolla. Kehittämisen tavoitteena ei ole näennäinen mittaaminen eikä toiminnan yhdenmukaistaminen. Tavoitteena on ymmärtää paremmin, mitä avustuksilla saadaan aikaan, ja kohdentaa yhteiset varat entistä tarkoituksenmukaisemmin.

Havainnot ja ehdotukset ovat alustavia. Niistä ei ole tehty päätöksiä, ja hakijoiden näkemykset otetaan huomioon jatkovalmistelussa.

Avustuksen tarkoitus

Kokonaisuus muodostuu kolmesta pääryhmästä. Järki-avustukset perustuvat sopimus pohjaisiin kumppanuuksiin keskeisten valtakunnallisten toimijoiden kanssa. Pienemmät järjestöavustukset tukevat laajempaa joukkoa kirkollisia toimijoita. Turistityön avustukset kohdistuvat erityisesti Lapin, saariston ja lentoaseman turistityöhön.

Rahoitus jakautuu karkeasti seuraavasti: Järki I -avustukset noin 0,7 M€ (Lasten ja nuorten keskus, Kirkkopalvelut, Suomen Merimieskirkko (hallintotyö), Församlingsförbundet), Merimieskirkon ulkomailla tehtävä työ noin 1,6 M€, Kirkon Ulkomaanapu noin 1 M€ ja Pakolaisneuvonta 50 000 €, pienet kirkolliset järjestöavustukset noin 80 000 €, turistityön ja ulkomaalaistyön avustukset noin 0,2 M€ sekä muu sopimus pohjainen yhteistyö.

Mikä toimii hyvin

- Roolit valmistelussa, esittelyssä ja päätöksenteossa ovat määriteltyjä, ja prosessi etenee osana kirkon normaalia päätöksentekoa.
- Järki-avustusten kolmen vuoden puitesopimukset tuovat ennakoitavuutta ja jatkuvuutta.
- Seuranta on rakenteellisesti olemassa: säännölliset yhteistyöneuvottelut ja raportointivelvoitteet.
- Avustukset kohdentuvat pääosin toiminnallisiin tarpeisiin ja kirkon perustehtävän tukemiseen.

Keskeiset havainnot

- Rahoitus painottuu olemassa olevan toiminnan ylläpitoon enemmän kuin vaikuttavuuden vahvistamiseen tai toiminnan uudistamiseen. Tavoitteet ovat usein suhteita ylläpitäviä.
- Osa avustuksista kohdentuu vakiintuneille toimijoille ilman avointa hakumenettelyä. Tämä rajoittaa järjestelmän uudistumiskykyä ja voi heikentää kokemusta yhdenvertaisista mahdollisuuksista.
- Pienissä järjestöavustuksissa käsittelyyn ja seurantaan käytetty työ on suuri suhteessa avustusten kokoon.

- Rahoituksen luonne on osin epäselvä: missä määrin kyse on yleisavustuksesta, kohdennetusta avustuksesta tai käytännössä palvelujen hankinnasta.
- Kokonaiskuvaa siitä, kuinka paljon yksittäinen toimija saa kirkolta eri kanavien kautta (avustukset, sopimukset, kolehdit), ei ole koottu.

Kehittämisehdotukset

Lyhyellä aikavälillä

1. Määritellään selkeästi sopimus pohjaisen avustamisen kokonaisuus: mitkä rahoituserät siihen kuuluvat, miksi niitä tarvitaan ja mitä niillä tavoitellaan.
2. Täsmennetään tavoitteet ja yhtenäistetään raportointi niin, että tarkoituksenmukaisuutta ja tuloksellisuutta voidaan arvioida.
3. Kootaan näkyviin eri avustusten ja kirkkokolehtien kohdentuminen sekä eri toimijoiden saamat kokonaissummat.
4. Arvioidaan pienten avustusten merkitys suhteessa avustusprosessin kokonaiskustannuksiin.

Pidemmällä aikavälillä

1. Avustuksia vahvistetaan strategisena ohjaus- ja kannustinvälineenä, joka tukee toiminnan uudistumista eikä vain ylläpidä olemassa olevia rakenteita.
2. Rahoitusta suunnataan avoimemmin, jolloin myös uudet hakijat voivat tulla mukaan. Tämä voi tarkoittaa nykyistä suurempia avustuksia harvemmille saajille.
3. Rahoitusta voidaan ohjata strategiakaussittain kirkon strategiassa määriteltyihin tavoitteisiin.
4. Selkiytetään avustusten luonne: yleisavustus, kohdennettu avustus vai palvelujen hankinta.

Koko avustusjärjestelmää koskevat suositukset

Esiselvitys tekee lisäksi kuusi kaikkia avustustilajia koskevaa suositusta:

- Strateginen merkitys: mitä kullakin avustuksella halutaan saada aikaan ja vastaako rahoitus tarvetta.
- Yhtenäinen luokittelu: yleisavustus, kohdennettu avustus ja jäsenmaksu erotellaan, samoin avustukset ja hankinnat.
- Vaikuttavuusmallit: avustustilajikohtaiset tavoitteet, mittarit ja seuranta – ei yhtä mallia kaikille.
- Kannustinvaiikutukset: arvioidaan ja tuodaan näkyviin eri tahojen saamat kokonaissummat.
- Pienet avustukset: keskitetään, kohdennetaan strategisemmin tai joissain tapauksissa luovutaan.
- Hallinnollinen kestävyys: sujuvammat prosessit ja osaamisen varmistaminen.

Pohdittavaksi ennen kyselyä ja kuulemista

- Miten monivuotiset sopimukset ja yhteistyöneuvottelut toimivat teidän näkökulmastanne?
- Mitä tuloksia tai vaikutuksia toiminnastanne olisi luontevinta seurata ja raportoida?
- Miten suhtaudutte siihen, että osa rahoituksesta avattaisiin avoimeen hakuun?
- Millaisia siirtymäjärjestelyjä mahdolliset muutokset edellyttäisivät?

Näin voitte vaikuttaa

1. Vastatkaa ennakkokyselyyn ma 30.11.2026 klo 17 mennessä. Linkki toimitetaan sähköpostitse ma 2.11.2026. Vastaaminen vie noin 15–20 minuuttia.
2. Osallistukaa verkkokuulemiseen ke 11.11.2026 klo 8–9. Teams-linkki lähetetään sähköpostitse ma 2.11.2026. Tunnin mittaisessa fasilitoidussa keskustelussa otetaan kantaa kehittämisehdotuksiin.

Palautteen pohjalta valmistellaan avustustilajikohtaisia vaihtoehtoisia malleja. Palautekooste esitellään kirkkohallitukselle joulukuussa 2026, ja kehittämisprojekti käynnistyy vuoden 2027 alussa.

Lisätietoja: Liisa Björklund, TT, liisa.bjorklund@qsa.fi, ja Petri Hilli, KTT, petri.hilli@qsa.fi (QSA) sekä kirkkohallituksesta Tarja Tirri, tarja.tirri@evl.fi.